

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ВИКОРИСТАННЯ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЕСТЕТИКО-ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА СТУДЕНТІВ

Естетичне виховання відіграє важливу роль у процесі формування особистості.

Активне пізнання навколишньої дійсності у студентському віці супроводжується складними процесами, зумовленими більш тісними зв'язками юнаків та дівчат із соціальною практикою, освоєнням цінностей художньої культури, набуттям необхідного професійного досвіду, а також становленням, розвитком і виявленням особистісних сил і можливостей. Урахування цього дозволяє зазначити, що естетичне виховання студентської молоді не може носити спрощений характер і зводиться до вирішення лише окремих аспектів формування естетичного ставлення до дійсності і мистецтва. Цей процес має бути системним і охоплювати складові компоненти: соціальний, культурологічний, професійний та особистісний. На сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні постають складні завдання естетичного виховання студентської молоді. Для їх успішного вирішення потрібні зусилля всіх працівників вищих навчальних закладів, покликаних організувати навчальну, науково-дослідну, а також освітньо-дозвілєву діяльність студентів, послідовно залучати їх до світу прекрасного. Однією із форм естетичного виховання студентської молоді є клуби, які сьогодні створюються у вищих навчальних закладах з метою прилучення майбутніх спеціалістів до естетичних цінностей, збагачення їх естетичного досвіду та формування естетичної культури.

Основною метою використання у процесі клубної роботи основних засобів естетико-виховного впливу на студентів є проникнення в культуру народу у систему його світосприйняття, вивчення національного характеру країни, мова якої вивчається, суспільно-політичного устрою. Спрямованість навчально-виховного процесу клубної діяльності у сучасній вищій школі на розвиток особистості студента потребує від викладача працювати нестандартно, бути у постійному пошуку, розвивати творчі можливості студентської молоді та її вміння використовувати іноземну мову у діалозі з усіма культурами сучасного світу.

У зв'язку з реформуванням системи вищої освіти України в напрямі її адаптування до загальноєвропейської інтеграції та приєднання до Болонського процесу виникає питання переосмислення мети, завдань і змісту освіти, впровадження нових освітніх технологій для успішного опанування іншомовної комунікативної компетенції, здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. При цьому, за словами Георгія Крючкова, доктора філологічних наук, "... найбільш зацікавленим учасником Болонського процесу є українські студенти. Для них створюються умови та можливість навчання за кордоном, завдяки відкритості навчальних закладів для іноземців вони матимуть доступ до міжнародних ринків праці, а тому вимагають якості вищої освіти" [1].

Клубна робота у вищих навчальних закладах має достатні функціональні можливості щодо вирішення питання залучення студентської молоді до "діалогу культур", що передбачає, за визначенням О.Перушкової:

- знання особливостей і досягнень культури рідного народу, готовність представляти рідну культуру в умовах іншомовного оточення;
- вміння пояснювати факти рідної культури зарубіжному гостеві, досвід культурного посередника між представниками рідної та іншомовної культур;
- обізнаність з культурними особливостями основних націй і народностей, що населяють Україну, готовність докладно про них розповісти іноземною мовою [4].

Акумуляована в суспільній практиці система естетичних цінностей може бути успішно освоєна і використана лише за умови її програмно-цільової спрямованості. На прикладі клубної роботи відкривається реальна можливість досягнення бажаних результатів,

освоєння студентами естетичних цінностей лише тоді, коли буде визначена певна перспектива, яка носить об'єднуючий і генералізуючий характер.

Аналіз сучасної практики свідчить, що естетичне виховання студентської молоді у процесі клубної роботи може бути організоване по-різному і тому відрізнятися за своєю ефективністю та результативністю. З урахуванням критерію програмно-цільової спрямованості естетичного виховання студентів у процесі клубної роботи нами були розроблені конкретні показники, що дозволяють оцінити цей процес певним чином, тобто як такий, що відповідає високому, середньому і низькому рівню ефективності естетичного виховання.

Так, показником високого рівня ефективності естетичного виховання можна вважати те, що естетичне виховання студентської молоді здійснюється на основі окремого плану роботи клубу, чи його підрозділу, орієнтованої програми і достатнього методичного забезпечення.

Показником середнього рівня ефективності естетичного виховання є те, що естетичне виховання студентської молоді здійснюється на основі лише загального плану роботи клубу, його підрозділу, у якому виділено окремі напрями діяльності, пов'язані з освоєнням естетичних цінностей. При цьому, методичне забезпечення естетичного виховання студентів-учасників клубної роботи залишається недостатнім.

Для показника низького рівня ефективності естетичного виховання з урахуванням зазначеного критерію можна віднести те, що естетичне виховання студентів вищих навчальних закладів здійснюється в клубній роботі ще спонтанно.

Засоби передачі естетичного досвіду під час клубних засідань повинні бути різними. У цьому виявляється суттєвий резерв підвищення ефективності естетичного виховання в клубі студентської молоді. Організатори клубної роботи не повинні зосереджуватися на використанні лише окремих засобів естетико-виховної роботи. У їх арсеналі мають знаходитися різні засоби впливу на естетичну свідомість і поведінку молоді. Найбільш важливими і необхідними у цьому відношенні можна вважати вербальні, наочні та практичні засоби естетико-виховного впливу.

Вербальні засоби естетико-виховного впливу. Їх роль і значення у формуванні естетичної культури особистості є надзвичайно великою. На цьому наголошує Н.Миропольська у своєму дослідженні. Вона зазначає, що “почуття формуються у тісному зв'язку з пізнавальними процесами і пов'язані з діяльністю людини. Зміст почуттів визначається як відмінністю об'єктів, що впливають на людину, так і різною їх значущістю для їх життя. Люди висловлюють свої почуття, передають їх іншим людям, дізнаються також про емоційний світ тих, з ким вони спілкуються через мовні засоби. Усі багатогранні сфери людської діяльності пов'язані з використанням мови” [2].

У процесі клубної роботи виявляється доцільним використання вербальних засобів естетико-виховного впливу, які можна поділити на дві групи: монологічні та діалогічні. До монологічних вербальних засобів ми відносимо такі, як повідомлення, розповідь, інформування, опис, переконання, бесіда лекція, декламування віршів тощо. Під час клубних засідань використання викладачами зазначених вербальних засобів дозволяє передати студентам необхідну інформацію, емоційні враження, асоціації, уявлення про прекрасне в дійсності і мистецтві. Естетико-виховні можливості цих засобів залежатимуть у значній мірі від викладача, який проводить засідання студентського клубу, його мовленнєвої культури, асоціативного багатства мови, вміння користуватися її естетико-виразними можливостями.

Діалогічні вербальні засоби використовуються під час обговорення на засіданні студентського клубу актуальних проблем естетичного змісту, обміну думками і враженнями, висловлювання оцінних суджень та естетичних міркувань, а також у процесі діалогу між учасниками “круглого столу”, дискусій та полемічних зустрічей. Зазначимо, що діалогічні вербальні засоби несуть у собі широкі можливості для актуалізації на засіданні студентського клубу естетичного ставлення до дійсності і мистецтва, обміну почуттями, враженнями, думками та творчими задумами. Завдяки діалогічним вербальним засобам

студенти привчаються до культури спілкування, вираження свого емоційно-чуттєвого ставлення до різних виявів естетичного в житті, навчанні та праці.

Наочні засоби естетико-виховного впливу. Необхідність їх використання викладачами зумовлена тим, що у своєму ставленні до прекрасного у житті і мистецтві студенти спираються на досвід, який дає можливість цілісно сприймати окремі предмети і явища. Формуванню такого досвіду емоційно-чуттєвого, образного, асоціативного сприймання світу прекрасного сприяє використання викладачами наочних засобів естетико-виховного впливу. Їх можна поділити на дві групи: сугестивні та інформаційні.

Сугестивні наочні засоби пов'язані із сприйманням художніх творів, яскравих прикладів та зразків з життя людей, розвитку природи. Ці наочні засоби розраховані переважно на активізацію естетичних почуттів, переживань, емоційних відчуттів людини. У процесі клубної роботи сугестивні наочні засоби можуть мати широке використання, ураховуючи, що під час клубних засідань використовуються твори мистецтва, приклади і зразки естетичного ставлення до дійсності.

Інформаційні наочні засоби (діаграми, схеми, моделі, конструкції та ін.) спрямовані на те, щоб розвивати мислення студентів, передавати їм зразки цілісного і багатоаспектного освоєння дійсності. Для формування естетичного ставлення студентів до навколишньої дійсності інформаційні наочні засоби є не менш важливими. Адже вони дозволяють впливати на розвиток оцінних суджень студентів, формують у них уміння сприймати і осмислювати естетичні предмети і явища у сукупності і взаємозв'язку складових компонентів.

Практичні засоби естетико-виховного впливу. Вони передбачають здійснення викладачами естетичного виховання студентів на основі їх безпосереднього залучення до практичних форм роботи. Ідеться про такі практичні засоби естетико-виховного впливу, як ділові ігри, пізнавальні дії, виконання певних доручень, участь у змаганнях, творчих конкурсах, виставках, прес-конференціях та ін. Усе це є важливими практичними засобами впливу на естетичну свідомість і поведінку студентів, і тому завдання організаторів клубної роботи полягає у тому, щоб якомога ширше залучати студентську молодь до участі у практичних формах взаємодії зі світом прекрасного.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок, що для ефективної організації естетичного виховання студентської молоді у процесі клубної роботи потрібно створювати відповідні педагогічні умови. Вони пов'язані з тим, що студентська молодь повинна мати можливість збагачувати свій естетичний досвід, вибираючи для цього різні напрями діяльності клубу. У процесі клубних засідань студентам потрібно передавати знання, які б забезпечували самоорганізацію їх естетичної культури, а також сприяли оволодінню способами естетизації різних видів діяльності.

Сьогодні вища школа в Україні якісно змінюється і тому потребує радикальної модернізації. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, головна мета української системи освіти полягає у тому, щоб “створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства” [3].

Студентський клуб може стати формою активного залучення молоді до світу прекрасного, якщо у ньому будуть майстерно використані основні наочні та практичні засоби естетико-виховного впливу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крючков Г. Болонський процес в Україні. Іноземні мови в навчальних закладах. – № 3 (9). – 2004. – С. 7.
2. Миропольська Н.Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 202 с.

3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 16 с.
4. Петрушкова О. Переосмислити мету. Розвиток соціокультурного компонента змісту навчання і щоденної мови в контексті діалогу культур. Іноземні мови в навчальних закладах. – № 3 (9). – 2004. – С. 121.

УДК 378.126

Окуневич Т.Г.

РОЛЬ КРИТЕРІЇВ НОРМИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

У формуванні культури мовлення студентів-філологів та вивченні таких основних положень, як норма, система, структура, літературна мова, важливе місце посідають критерії нормативності. Сам факт їхнього існування (відповідності нормам літературної мови) може розглядатися як крок уперед в усвідомленні мовної сутності норми. У зв'язку з цим, метою нашої статті є детальне з'ясування ролі критеріїв літературної мови у формуванні культури мовлення студентів, оскільки найстрункніша система теорії норми залишається неповною, відірваною від практичних проблем кодифікації, яким вона в першу чергу повинна служити.

Незважаючи на те, що вже з античних часів у літературі зустрічаємо протиставлення мови досконалої, зразкової мови недосконалий, ознаки й причини такої “зразковості” й досі залишаються спірними. Більшість лінгвістів, що досліджує проблеми літературної мови, воліє уникати розгляду критеріїв мовної норми, принаймні у їх сукупності. Дехто вважає критерії позамовним явищем або вважає єдиним науковим критерієм статистичні дані (Б.Горнунг, О.Леонт'єв, Є.Петрищева, ВКР, АПКР); критерій ступеня поширення (Є.Петрищева); критерій традиційності (Л.Щерба, Ф.Філін); критерій авторитетності джерела (Є.Істріна).

Хоча більшість дослідників визнає щонайменше два критерії (поширеність і відповідність системі), чимало думок виникає щодо неоднорідності цих критеріїв і непослідовності їх застосування. З сучасних поглядів на норму впливають такі критерії, як відповідність системі, відповідність традиції і фактична поширеність явища, що іноді і пропонується враховувати, розв'язуючи питання про кодифікацію норми. Другою причиною є, очевидно, той факт, що з цілком слушною тези про важливість реального поширення мовного явища робиться висновок, за яким критерій уживаності чи статистичний критерій оголошується головним критерієм нормативності. У зв'язку з цим основна увага дослідників звертається на цей критерій, тим більше, що його застосування пов'язане з статистичним дослідженням мови. На відміну від інших дослідників К.Горбачевич вважає, що мовленнєвий факт можна визнати нормативним, якщо він відповідає трьом основним ознакам (критеріям): 1) регулярно вживається (відтворюється); 2) відповідає можливостям системи даної мови у певний історичний період; 3) знаходить суспільне схвалення [1, с.37].

М.Пилинський висуває цілий ряд критеріїв, серед яких перше місце належить критерію відповідності системі мови, включаючи залишки старої і паростки нової системи, тому необхідно “враховувати системність різних мовних рівнів, а також існування підсистем і мікросистем” [2]. Системі мови, на нашу думку, відповідають і ті норми, про які прийнято говорити, що вони “даються списком”, але встановлюються ці норми вже за допомогою інших критеріїв.

Найдавнішим і найбільш поширеним є критерій взірця (авторитетних письменників), що включає такі поняття як “узус”, “традиція”, “літературність”. Адже саме поняття літературної мови містить у собі поняття мови зразкової. Суть цього критерію можна сформулювати так: “Мовні факти слід уважати нормативними тоді, коли їх можна підтвердити посиланням на твори авторитетних письменників минулого і сучасного” [2,